

פרק א': הצגת השיעור

דעת רבינו הגר"ח מוולאזין זצ"ל, ומרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בשם החזו"א זצ"ל, ומרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

הגאון רבי חיים מוולאזין

מובא בשערי רחמים (מנהגי הגר"ח אות נ"א) שנתן הגר"ח לאחד שקידש בביתו "שליש כף מצה מבושלת ואמר שיש בזה כזית (לענין שיהא קידוש במקום סעודה) והכף היתה של מתכת בינונית". וכן איתא שם (שערי רחמים אות קס"ה בהג"ה) עדות תלמידו הג"ר יוסף מסלוצק, שהיה הגר"ח מיקל מאד בשיעור הכזית אף לענין מצה בליל א' דפסח.

רבינו ה"קהילות יעקב" מביא את הדברים בספרו^ח, וסומך עליהם להלכה. הוא מבאר שם דהגר"ח ס"ל שתלוי בנפחו של זית המצוי בדור.

שליש כף מצה מבושלת

דעת מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בשם החזו"א איש

מרן החזו"א פסק מעיקר הדין כדעת הגר"ח מוולאזין, וכך מעיד מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בשמו. והרי דבריו, במכתב שכתב לי (בחודש אדר תשס"ו), כששאלתיו אודות האי דינא דכזית:

ח. בספר שיעורין של תורה, בסופו. הסברו בשיטה זו יובא לקמן בפרק ה'.

ג.

בס"ד כ"ה אייר תשס"א

כבוד מוריניו הרה"ג רבי חיים קניבסקי שליט"א

אחדשוכט"ס, ראיתי בשיעורין של תורה סי' י"א שאף שס"ל מרן החזון איש זצ"ל שמעיקר הדין צריך לשער בזית של זמנינו אכן בכל זאת לענין הלכה למעשה לא הקל מרן החזון"א לחשוב השיעור בזית זמנינו אלא כתב לנהוג כהרמב"ם לשער בשליש ביצה (דהיינו שליש ביצה של זמניהם שהוא שני שליש ביצה של זמנינו) שהוא 30-33 סמ"ק.

אמנם שמעתי מאחד מבני משפחת מרן שליט"א שכשגמרו השידוך נתן לו מרן שליט"א ארבעה שקדים לאכול ואח"כ צוה לו לברך ברכה אחרונה, שלכל היותר זה שליש ביצה של זמנינו שהוא 17 סמ"ק, ואם נכון שמעתי משמע שס"ל למרן שליט"א שלכתחלה מותר לברך ברכה אחרונה על שיעור כזית זמנינו או על כל פנים על שיעור שליש ביצה הרגיל בזמנינו. ורציתי לידע בבירור דעת מרן שליט"א בזה אם מותר לברך ב"א לכתחלה דוקא על 33 סמ"ק או 17 סמ"ק או אפי' על שיעור של זית זמנינו (בערך 6 סמ"ק).

אצפה מאוד לתשובתו בקרוב, ומביע את ברכותי שימשיך בעבודתו הקודש אשר מסר נפשו עליה מתוך בריאות הגוף, עד כי יבא שילה בקרוב ישראל פינחס באדנער

השיב מרן וז"ל:

נכון שעל שליש ביצה של זמנינו יש להקל ולברך ברכה אחרונה.

דעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

אנכי כותב השורות, נכנסתי אל מרן הגרש"ז (יחד עם הג"ר משה פטרובר שליט"א) כדי לשאול את הוראתו לענין שיעור הכזית. ואמר לי, שעל שיעורו של רבנו ר' חיים מוולאזין יש לברך ברכה אחרונה.

שוב מצאתי שכדברים האלו מובא בשמו בספר הליכות שלמה, והוא ליקוט פסקי מרן הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שלוקט ע"י נכדיו. וכך הובא שם בספר הליכות שלמה' וז"ל:

י. ספר הליכות שלמה ח"ב עמ' צ'.

"בשנותיו המאוחרות נהג לברך ברכה אחרונה על אכילת 17-20 סמ"ק".

כותב שורות אלה שאל את פי הג"ר שלמה זלמן אויערבך זצ"ל אודות שיטה זו (דמשערין בכזית של זמנינו), גם לגבי אכילת מצה בליל פסח, שהיא מצווה מדאורייתא. את הוראתו למעשה כתבתי, והראיתי את הנוסח למרן כפי שכתבתיו כדי לוודא שהוא מדויק - והסכים לו. וז"ל:

"ראוי להדר לאכול יותר אם אפשר לו, אבל מי שקשה לו יכול לסמוך על שיעור הגר"ח מוולוז'ין".

כשקרא מרן את הנוסח הנ"ל פעם שניה לבדיקה נוספת, הדגיש ש"מי שקשה לו" - כוונתו, שקשה לו **להדר**, עכ"ד. בהזדמנות אחרת, שאלתיו לענין חולה, והורה שיכול לסמוך על שיעור זה לכתחילה, אף לענין כזית דאורייתא.

עוד ציין מרן הגרש"ז, שבדורות קודמים לא נהגו לאכול שיעורים גדולים כל כך כמו השיעורים המתפרסמים היום, עכ"ד.